

ИЗМЕЉУ ДАРОВИТОГ И ТАЛЕНТОВАНОГ ПРЕДШКОЛСКОГ ДЕТЕТА - ПРОБЛЕМИ И ДИЛЕМЕ

Проф. Д-р Снежана Мирасчиева

Факултет образовних наука, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип

Тара, 2023

Питања су део
Скале
испитивања
веровања о
даровитој и
талентованој деци
(Scala for Rating
Beliefs Regarding
Gifted and
Talented Children),
према Clark, B.,
1983

На почетку, неколико питања
која се односе на даровитост!

Одговори:

1. Потпуно се слажем;
2. Слажем се;
3. Немам формирано мишљење;
4. Не слажем се;
5. Уопште се не слажем.

1. Појам даровит може имати различита значења за различите људе, па често изазива забуну и неразумевање?
2. Интелигенција може да се развија и мора да се негује да би се појавила даровитост?
3. Ретко срећемо децу са веома високим степеном даровитости или децу коју можемо назвати генијима, па зато о њима мало знамо?
4. Да се мисли или да се говори о даровитој деци као супериорним појединцима је нетачно и доводи до заблуде?
5. Даровита деца, иако показују интересовање за многе ствари, обично нису даровита за све?
6. Сва даровита деца не показују креативност, лидерство или физичку експертизу?
7. Био/-ла бих задовољан/-на да ме сматрате даровитим/-ом и радујем се људима који су даровити?

Даровито или талентовано дете - проблеми и дилеме у терминологији.

Кратак преглед покушаја да се дефинишу појмови даровитости и талента и типова у којима се они јављају

У научној литератури постоји неслагање око самог појма даровито дете.

- ▶ С једне стране постоје аутори који се супротстављају употреби појма даровито дете тврдњама да су сва деца даровита и способна, сва деца имају одређена опредељења, предиспозиције, али се не зна да ли ће се оне појавити па није могуће унапред их одредити као даровиту, али чак и ако се оне појаве, можда неће бити у степену у ком се таква деца категоришу као даровита деца.
- ▶ С друге стране, постоје аутори који не прихватају и не подржавају ову теорију, па предлажу алтернативу у смислу да постоји потенцијална даровитост у односу на различите врсте активности која је присутна код великог броја деце и актуелна даровитост која се уочава код мањег броја деце. Другим речима, то значи да потенцијална даровитост постоји кроз залагање и да ће она постати актуелна даровитост када се створе услови да прерасте у способности које поседују даровита деца.

- ▶ Даровита и талентована деца су она која показују висока постигнућа због својих изузетних способности у било којој од следећих области (једној или у комбинацији): општа интелектуална способност, специфична академска способност, креативно или продуктивно размишљање, лидерска способност, визуелна и друга уметност, истиче Ђорђевић (Ђорђевић, В., 1990, стр. 25).
- ▶ За Рензулија (Renzulli, J.S.), даровитост се састоји од три основне групе људских особина: натпросечне опште способности, високог степена извршавања задатака и обавеза према дужности и високог степена креативности. Према аутору, даровита деца су она која су у стању да развију овај сложени скуп својстава и примене га на било коју потенцијално вредну област људских достигнућа.
- ▶ За Корена (I.Koren, 1989) даровитост је уникатан збир особина који појединцу омогућава да на продуктиван или репродуктиван начин постиже доследно изражене натпросечне резултате у једној или више људских активности и одређен је високим степеном развијености индивидуалних способности, односно њиховим саставом и одговарајућом унутрашњом и спољашњом стимулацијом.
- ▶ И за Чудину-Обрадовића (Ћudina-Obradović, М., 1989, стр. 8) даровити су они појединци који доследно постижу приметно натпросечне резултате у једној или више области људске делатности а који се могу препознати као јединствени и креативни доприноси у тој области.

Талентовано дете је дете које изражава интелектуалну даровитост у специфичној области, за разлику од потенцијалне даровитости која се схвата шире.

Другим речима, даровитост је општији појам, тако да даровито дете није нужно талентовано, али талентовано дете је углавном даровито.

Појмови даровитости и талента уско су повезани са концептом креативности као способности дивергентног мишљења, односно проналажења нових решења проблема и стварања оригиналних производа. У том смислу, појединац може бити даровит, али не и високо креативан, односно може постићи високе резултате репродуктивне природе (репродуктивни сликар, репродуктивни музичар), иако се то ретко дешава. Даровитост је заправо комбинација три елемента: способности, мотивације и креативности.

За разумевање даровите деце важно је бити свестан постојања индивидуалних разлика које се могу јавити у два модалитета, као што су:

интериндивидуални (разлике између двоје даровите деце истог хронолошког узраста) и

интраиндивидуални (разлике у различитим постигнућима код даровитог детета).

Литература обилује бројним покушајима класификације типова даровитости, али не постоје систематске класификације па се највише говори о:

- мултиплој даровитости,
- даровитости за математику,
- вербалној даровитости (даровитост за књижевност и/или даровитост за језике),
- даровитости за уметност (ликовна, музичка, сценска уметност која обухвата даровитост за глуму и даровитост за балет),
- даровитост за спорт,
- даровитост за лидерство.

► Да ли у вртићу има даровите и талентоване деце? Како препознати даровито дете у вртићу?

У литератури се могу наћи бројни покушаји класификације и утврђивања индикативних карактеристика даровите деце, али су заједничке следеће карактеристике: општа интелигенција, интелектуална радозналост, критичка перцепција, логичка асоцијација, способност генерализације, оригиналност, иницијатива, широка интересовања, специфичне способности.

- Хаген и Кларк карактеристике даровите деце класификују у пет области: когнитивна, афективна, физичка, интуитивна и социјална.
- Јанос и Робинсон (Janos&Robinson,1985 према Чудина-Обрадовић,М.,1990) полазе од разлика у испољавању даровитости у различитим развојним периодима: предшколском и раном школском, основношколском и у адолесценцији. У њиховом прегледу су дати описи спољашњег понашања даровитих, неке утврђене квалитативне разлике у понашању, карактеристике мотивације и негативне манифестације даровитости.

Досадашња искуства говоре о неколико параметара који се могу препознати код даровитог детета у предшколском периоду и деле се у неколико група:

- ▶ Спољашње понашање: показује радозналост; лако се вербално изражава, има богат речник, разуме и лако манипулише бројевима, рано почиње да чита; изузетно добро памти; интензивна когнитивна активност;
- ▶ Квалитативне разлике у функционисању: поставља питања која имају смисла, даје аргументоване одговоре, брзо усваја нове појмове, самостално учи, организује информације; висок ниво развоја логичког мишљења, оригиналност и флексибилност у мишљењу;
- ▶ Специфичне карактеристике: висок степен усредсређености, истрајност у раду, смисао за хумор, показује креативност;
- ▶ Негативне манифестације: могућа је значајна разлика између моторичког и интелектуалног развоја што може фрустрирати дете; могућа је досада која произилази из једноставности активности у вртићу; разни облици недисциплине који су реакција на досаду и радозналост;
- ▶ Искуства исто тако говоре да се код даровите деце најчешће примећује независност, али не увек и лидерство.

- ▶ **Како да се ради са даровитом/талентованом децом предшколског узраста? Који дидактички приступи су ефикасни и ефективни у васпитно-образовном процесу са даровитом и талентованом децом?**
- ▶ Рад са даровитом и талентованом децом пролази кроз неколико фаза, као што су препаративна, оперативна и верификациона
- ▶ Препаративна фаза - идентификација и дијагностика (анегдотски метод, клинички метод или историја случаја, психометријски метод)
- ▶ Основни начин дијагностиковања даровитости је посматрање детета у групи. Затим се воде интервјуи са родитељима како би се направила „Мапа даровитости“ и одредио ниво даровитости. Затим се врши тестирање, идентификација и прави се план рада.
- ▶ Оперативна фаза - рад. Најпродуктивнији приступи су активно диференцирани приступи који подразумевају разноврсност облика и метода рада као што су: истраживачке активности које се подстичу хеуристичким разговором (који тражи одговор на 7 кључних питања и то: Ко?, Шта?, Зашто?, Где?, Како?, С ким?, Чиме?) и методима пројектних активности, посматрањем, експериментисањем, моделовањем, маштом којом се спроводи „браинсторминг“ како би се прикупило што више идеја, методом игре (дидактичке игре, игре улога у којима ће свако дете имати различиту улогу), проблемским учењем, задацима различитих нивоа тежине, користењем ИКТ-а. У ствари, циљ ових метода је индивидуализован приступ.

- ▶ Стратегије за рад са даровитом децом обухватају и родитеље деце. Тријада васпитач-дете-родитељ је однос социјалног партнерства и сарадње.
- ▶ Облици рада са родитељима у оквиру Стратегије за рад са даровитом децом односе се на: психолошко-педагошко образовање родитеља, укључивање у васпитно-образовни процес, заједничко деловање у процесу развоја детета.
- ▶ Успешна сарадња са родитељима захтева поштовање неколико основних принципа: отвореност према родитељима, редовну и поуздану двосмерну комуникацију, поштовање интереса и могућности сваке породице, стварање савеза са родитељима, усмеравање ка изградњи чврстих породичних односа.
- ▶ Родитељи даровите деце на различите се начине укључују у рад као активисти (користе што више образовних активности), посматрачи (неактивни), преносиоци (делегирају посао посебно обученим стручњацима).
- ▶ Стратегија рада са даровитом децом подразумева проактивне, активно укључене родитеље. У ту сврху потребно је: анкетирање родитеља како би се утврдили њихови основни приступи том проблему; предавања на различите теме као што су концепција даровитости, врсте даровитости, психолошки аспекти даровитости, каријерна оријентација даровите деце, социјална адаптација даровите деце; избор научне и практичне литературе.

- ▶ Када и који дидактички приступи су ефикасниу раду са даровитом децом? Одговор на ово питање је да не постоји универзални модел, приступ и стратегија, али је делотворност постигнута ако се примећује: висока мотивација за нова знања, повећан степен самосталности у стицању нових знања, развијање креативних способности. Резултати су постигнути на основу неколико индикатора као што су: задовољство деце активностима и повећање броја задовољне деце; повећање нивоа индивидуалних постигнућа деце у образовним областима за које имају способности; адаптација у заједници сада и у будућности. Зато се васпитачима препоручују: континуирана професионална едукација кроз посете курсевима, радионицама и семинарима у циљу разумевања савремених знања и захтева у раду са даровитом децом; искуствено учење; размена практичних искустава; израда индивидуалног образовног плана за свако даровито дете...
- ▶ У ствари, најефикасније стратегије за рад са даровитом децом заснивају се на тимском раду стручњака из различитих области (педагога, психолога), васпитача, родитеља.

Закључак

- ▶ Развој једне земље не одређују само њени физички, технолошки, финансијски и други ресурси, већ и способности, знања, вештине и способности људских потенцијала, посебно најдаровитијих и најталентованијих појединаца. Због овога су покушаји да се њихов значај минимизира и маргинализује у смислу експанзије техничко-технолошког развоја неуспешни, јер само даровити и талентовани појединци могу да динамизују остале ресурсе за развој једне земље;
- ▶ Концепт подстицања и развоја креативних потенцијала саставни је део сваке развојне стратегије са тенденцијама ка: откривању, подршци и праћењу развоја даровитих и талентованих појединаца, адаптацији васпитно-образовних модела у садржајном и организационом контексту ради убрзања њиховог развоја, подизању образовног нивоа васпитно-образовног кадра за укључивање даровитих и талентованих појединаца у истраживачке пројектне активности, као и стварању услова за укључивање даровитих и талентованих појединаца у убрзани укупни развој заједнице.

На самом крају, неколико педагошких препорука за рад са дарovitом децом:

- ▶ Прихватите све што је у детету природно, у складу са његовом дечјом природом, и онда када није у складу са вашим знањем, моралним начелима и културним представама, осим онога што је опасно по здравље детета и других око њега;
- ▶ Постављајте питања (боље да буду проблемска питања) помоћу којих ћете сазнати истину, а не питања на која знате одговор;
- ▶ Искрено се дивите лепоти око себе, у природи, науци, уметности, активностима људи; дете ће вас подржати и кроз подршку оно открива извор лепоте.

.....

ХВАЛА НА ПАЖЊИ!

Flwala

